

Hållbarhetsstrategiskt program för Härryda kommun 2023-2035

Strategi

beskriver vägval för att nå önskvärd utveckling och uppsatta mål

Innehåll

Varför ett hållbarhetsstrategiskt program?	3
Vad är hållbar utveckling?	3
Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling	4
Genomförande	4
Ansvar och finansiering.....	4
Synergier och målkonflikter	5
Uppföljning	5
Insatsområden	6
Demokrati och delaktighet	7
Klimatsmart och resurseffektiv.....	8
Näringsliv och sysselsättning	9
Robusta ekosystem och biologisk mångfald.....	10
Trygghet, hälsa och livsvillkor	11
Verktyg	12
Digitalisering och ny teknik.....	12
Innovation	12
Kommunikation.....	12
Samverkan	13
Styrmedel.....	13
Upphandling.....	13
Begrepp	14
Källor	15

Varför ett hållbarhetsstrategiskt program?

Härryda kommun ska bidra till hållbar utveckling i regionen genom att ta täten och vara ett föredöme i arbetet med Agenda 2030. Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling är ett ramverk för Härryda kommuns arbete för hållbarhet.

Målet för hållbarhetsarbetet är att skapa ett hållbart Härryda kommun utifrån de tre hållbarhetsdimensionerna med särskilt fokus på de fem insatsområden som anges i programmet.

Det hållbarhetsstrategiska programmet (benämns nedan som ”programmet”) ska skapa långsiktighet och helhetsperspektiv i styrningen av arbetet för hållbarhet.

Programmet omfattar hela Härryda kommun som koncern, är styrande för den kommunala förvaltningen och ska prägla verksamheten hos samtliga av kommunen ägda bolag. I texten nedan syftar ”vi” till hela kommunkoncernen.

Programmet beslutas i kommunfullmäktige och utgör en viktig del i kommunens långsiktigt strategiska styrning och utveckling.

Programmet har en tidshorisont till 2035 för att visa på vikten av långsiktigt och uthålligt arbete, vilket dock inte innebär att genomförande och resultat kan skjutas på framtiden.

Vad är hållbar utveckling?

Härryda kommun utgår ifrån definitionen av hållbar utveckling som Brundtlandskommissionen använde:

”En hållbar utveckling är en utveckling som tillfredsställer dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillfredsställa sina behov.”

Hållbar utveckling omfattar tre dimensioner; miljömässig, social och ekonomisk. Miljömässig hållbarhet handlar om att bibehålla välfungerande ekosystem med en rik biologisk mångfald och att hushålla med naturresurser så att vi inte skadar ekosystemens möjlighet att förse människor med naturresurser och ekosystemtjänster på lång sikt. Social hållbarhet handlar om ett jämställt och jämlikt samhälle där grundläggande mänskliga rättigheter uppfylls och där människor lever ett tryggt och gott liv. Ekonomisk hållbarhet innebär en ekonomisk utveckling som är hållbar över tid och stödjer möjligheterna att uppnå miljömässig och social hållbarhet.

Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling

Härryda kommun ska bidra till att uppfylla de mål och delmål som är formulerade i Agenda 2030 och antagna av alla FN:s medlemsländer. Agendan innehåller 17 mål och 169 delmål som syftar till att utrota fattigdom, stoppa klimatförändringar och skapa fredliga och trygga samhällen. Agendan innehåller viktiga principer för förståelse och genomförande av den.

Agendan är **universell** vilket innebär att alla länder bär ett gemensamt ansvar för dess genomförande.

Målen är **integrerade och odelbara** vilket innebär att inget mål kan nås på bekostnad av ett annat. För att nå målen krävs framgång inom alla områden.

Att **ingen ska lämnas utanför** betyder att agendan måste genomföras med särskild hänsyn till de som har sämst förutsättningar.

Genomförande

Ansvar och finansiering

Genomförandet av programmet ska integreras i ordinarie styrnings- och ledningsprocesser. Den årliga budget- och planeringsprocessen ska inkludera genomförandet av insatser utifrån det hållbarhetsstrategiska programmet. Ansvar för planering, genomförande och uppföljning följer chefsansvaret.

Förvaltningen och respektive bolag utser ansvariga inom den egna organisationen för programmets olika delar. Konkreta åtgärder utifrån de fem insatsområdena ska synliggöras i verksamhets-, sektors- och funktionsplaner årligen samt i bolagens årliga planering och affärsplaner.

Kommundirektör och VD är ytterst ansvarig gentemot nämnd och styrelse för att genomförandet sker i linje med programmets intentioner. Att upprätthålla ett gemensamt koncernperspektiv i arbetet är en grundläggande förutsättning. Samverkan, både internt inom koncernen och externt, är en nyckel för genomförandet.

Synergier och målkonflikter

I arbetet för hållbar utveckling uppstår både synergier och målkonflikter. Befintliga och potentiella synergier behöver identifieras för att skapa största möjliga nytta. Alla målkonflikter kommer inte gå att lösa, ibland kommer vissa perspektiv behöva prioriteras framför andra genom politiska ställningstaganden.

Tydliga och väl underbyggda beslutsunderlag är en förutsättning för att kunna fatta välgrundade beslut som stödjer hållbar utveckling. Att utforma sådana förslag och fatta beslut kräver förståelse för komplexiteten i frågorna, kompetens inom samtliga dimensioner och öppenhet för nya lösningar.

Uppföljning

Genomförandet av programmet följs upp årligen i ordinarie uppföljningsprocesser. Kommundirektör/VD ansvarar för att ge nämnd/styrelse en samlad bild av de steg som förvaltningen/bolaget tagit under året och vilken effekt genomförda aktiviteter fått. Förvaltningen ansvarar för att varje år ge en samlad bild av kommunkoncernens förflyttning i programmets riktning. Formerna för uppföljning behöver utvecklas över tid.

Ett urval av indikatorer (se bilaga) används för att följa nuläget och utveckling över tid på samhällsnivå. Uppföljningen ska vara tillgänglig för invånare. Vart fjärde år görs fördjupade miljö- och välfärdsbokslut med analys av aktuella data. Boksluten ska fungera som underlag för beslut i hela koncernen och för eventuella justeringar i programmet. Programmet ska ses över en gång per mandatperiod.

Insatsområden

Härryda kommuns långsiktiga arbete för hållbarhet ska fokuseras kring följande fem insatsområden:

- Demokrati och delaktighet
- Klimatsmart och resurseffektiv
- Näringsliv och sysselsättning
- Robusta ekosystem och biologisk mångfald
- Trygghet, hälsa och livsvillkor

Under rubriken ”Hit vill vi” följer målsättningar för respektive insatsområden. De flesta målsättningar gäller till 2035 men under vissa områden behövs ett snabbare tempo i omställningen. I de fall där målsättningen gäller för en kortare tidsperiod framgår aktuellt årtal vid respektive punkt. Målsättningarna är högt satta för att hålla över tid, visa på den omställning som krävs för hållbar utveckling och uppmuntra innovation. De flesta målsättningarna är inte siffersatta utan pekar ut den riktning i vilken kommunkoncernen ska röra sig.

Efter målsättningarna följer rubriken ”Det gör vi genom att” som pekar ut exempel på viktiga insatser för att nå måluppfyllelse. Dessa insatser utgör inte i sig en handlingsplan utan behöver konkretiseras ytterligare hos förvaltning och respektive bolag samt kompletteras med ytterligare steg.

Målsättningarna följs upp utifrån ett urval av indikatorer (se bilaga 1) som följer nuläge och utvecklingen över tid.

Demokrati och delaktighet

Hit vill vi:

- Invånare har möjlighet att vara delaktiga i frågor som berör dem utifrån sina villkor och förutsättningar.
- Att Härryda är en inkluderande kommun där alla oavsett diskrimineringsgrund och socioekonomi har möjlighet att vara en del av samhället.
- Invånare har en god tillit till Härryda kommun som är transparent, har en god service samt en rättssäker och effektiv förvaltning av offentliga resurser.

Det gör vi genom att exempelvis:

- Öka transparensen i kommunens processer och förtydliga vad och hur invånare kan påverka.
- Utveckla nya former för delaktighet bland invånare genom fler kanaler och verktyg med särskilt fokus på grupper som annars inte kommer till tals.
- Använda ett rättighetsbaserat arbetssätt för att säkerställa jämställd och jämlik tillgång till välfärd och rättssäkra bedömningar/beslut. Särskild hänsyn ska tas till barns rättigheter.
- Nyttja kompetens hos och samverka med invånare, företag och civilsamhälle i utvecklingen av kommunen.
- Rusta invånare, näringsliv och civilsamhälle med kunskap om hållbar utveckling. Utveckla undervisningen om hållbar utveckling i förskolor och skolor.

Klimatsmart och resurseffektiv

Hit vill vi:

- Härryda kommunkoncern är klimatneutral till år 2030.
- Utsläppen av växthusgaser inom Härryda kommuns geografiska område har till år 2030 minskat med 80 procent sedan 1990 och konsumtionsbaserade utsläpp har minskat med 30 procent sedan 2010.
- Tillsammans med invånare och företag bidrar Härryda kommun till ett resurs- och energieffektivt samhälle med minskade utsläpp och minskat avfall samt energismarta lösningar.

Det gör vi genom att exempelvis:

- Öka effektiviteten i transportsystemet och främja hållbara fossilfria transportslag.
- Skapa förutsättningar för att de som bor, verkar och vistas i kommunen enkelt ska kunna göra hållbara val.
- Skapa förutsättningar för produktion och distribution av hållbar energi.
- Skapa förutsättningar för resurseffektivitet genom cirkulära flöden.
- Främja byggnation med låg klimatpåverkan under hela livscykeln i samverkan med branschen och forskning genom att bland annat testa nya metoder och material samt nyttja innovationsupphandlingar för cirkulärt, giftfritt och resurseffektivt byggande.
- Använda multifunktionella och naturliga lösningar baserat på ekosystemtjänster för att både hindra utsläpp av växthusgaser, lagra kol och skapa en robust miljö som klarar ökat extremväder.

Näringsliv och sysselsättning

Hit vill vi:

- Härryda kommun är attraktivt för företag och har ett näringsliv som är hållbart, konkurrenskraftigt och robust nog att klara konjunktursvängningar.
- Alla invånare arbetar, studerar eller har en annan meningsfull sysselsättning.

Det gör vi genom att exempelvis:

- Verka för bättre matchning av kompetenser med kortare vägar in i arbete i samverkan med näringslivet.
- Utveckla industriell symbios i samverkan med näringslivet.
- Skapa förutsättningar för utbildning, arbete och meningsfull sysselsättning för alla oavsett ålder, bakgrund och funktionalitet. Ta tillvara på kompetens bland äldre och nyanlända. Sträva efter att deltagare inom daglig verksamhet som har goda förutsättningar ska kunna anställas.
- Samverka med näringsliv och civilsamhälle för att minska utanförskap, öka integrationen och minska ekonomisk utsatthet.
- Stödja jord- och skogsbruket i omställningen för hållbar utveckling för att bland annat öka motståndskraften och möjligheterna till en regional livsmedelsförsörjning.

Robusta ekosystem och biologisk mångfald

Hit vill vi:

- Mark och naturresurser nyttjas och förvaltas på ett hållbart sätt så att biologisk mångfald i landskapet bevaras.
- Natur- och vattenmiljöer utgör en sammanhängande, varierad och välfungerande grönblå infrastruktur som bidrar till attraktivitet och artrikedom både i stadsmiljön och på landsbygden.
- Hela kommunens geografiska område är väl rustat för ökat extremväder i form av skyfall, höga flöden i vattendrag, översvämningar, värmeböljor, extrem hetta, torra och skogsbränder.

Det gör vi genom att exempelvis:

- Minska förlusten av biologisk mångfald vid fysisk planering genom att minimera påverkan, använda kompensationsåtgärder och genom att skapa nya ekosystemtjänster på platsen.
- Integrera värdering av ekosystemtjänster i planprocessen. Tillsammans med näringsliv och forskning främja innovation i fysisk planering kopplat till biologisk mångfald och ekosystemtjänster.
- Bevara och återskapa natur- och vattenområden med höga naturvärden. Skapa en sammanhängande grönblå infrastruktur och säkerställ spridningskorridorer för växter och djur.
- Begränsa spridning av skadliga kemikalier och andra skadliga utsläpp till mark, vatten och luft. Följ upp och bevaka nuläget på miljöområdet.
- Anpassa förvaltning och drift av grönytor, naturområden och skog så att det gynnar pollinerande insekter och biologisk mångfald.
- Klimatanpassning av såväl befintlig som ny bebyggelse och infrastruktur för att stå emot ökat extremväder.

Trygghet, hälsa och livsvillkor

Hit vill vi:

- Härryda är en trygg och säker kommun att leva och verka i.
- Alla elever går ut grundskolan med behörighet till gymnasiet och fullföljer sin utbildning.
- Invånares psykiska och fysiska hälsa är god och påverkbara skillnader mellan olika grupper i hälsa och livsvillkor minskar.

Det gör vi genom att exempelvis:

- Utveckla skolans kompensatoriska uppdrag.
- Använda tidiga och riktade insatser för att minska skillnaderna i fysisk och psykisk hälsa för de som har störst behov utifrån kön, ålder, bakgrund, boendeort och socioekonomisk status.
- Främja trygghet samt förebygga och motverka våld i det offentliga rummet, i skolan och i nära relationer genom hela livet samt motverka hedersrelaterat våld och förtryck.
- Skapa generationsöverskridande mötesplatser och ett varierat bostadsutbud med boendeformer som är fysiskt och ekonomiskt tillgängliga för olika grupper samt anpassat för olika behov under olika skeden i livet.

Verktyg

I genomförandet av programmet behöver kommunkoncernen använda nedanstående verktyg. Verktygen bidrar till att arbetet för hållbar utveckling blir mer resurseffektivt, når fler och får större positiv påverkan.

Digitalisering och ny teknik

Arbetet för hållbarhet kommer att kräva omställning och omfördelning av resurser. Användningen av digitalisering genom ny teknik som automatisering och självservice är avgörande för att kunna minska behovet av administration, öka resurseffektiviteten och använda arbetstiden klokt. Så kallade exponentiella teknologier, däribland artificiell intelligens och ”Internet of Things” kommer att förändra allt ifrån energiproduktion och -förbrukning till datainsamling och behovet av transporter.

Innovation

För att finna hållbara vägar framåt krävs nya innovativa arbetsätt och samverkansformer. Innovation handlar både om såväl processen att ta fram nya lösningar som resultatet av processen, det vill säga de nya lösningarna. Innovation förutsätter samverkan med andra aktörer och en flexibel organisationskultur som vågar testa nya lösningar. Genomförda insatser behöver utvärderas utifrån vad vi ska fortsätta med för att det bidrar till hållbarhet, vad som kan vidareutvecklas för att i högre grad bidra och vad som ska göras helt nytt alternativt vad vi ska sluta göra.

Kommunikation

En förutsättning för genomförandet av programmet är kontinuerlig kommunikation för att bygga tillitsfulla relationer. Dialog är grundläggande för att kunna driva förändring i en hållbar riktning. Olika röster behöver komma till tals för att insatser ska kunna formas på bästa möjliga sätt. Det kräver kommunikation där invånaren är utgångspunkt och som är lätt att ta till sig. Kommunikationen är också nödvändig för att bidra till ökad transparens, bjuda in fler att delta i förändringsprocesser och skapa förståelse för fattade beslut.

Samverkan

Ett tätare samarbete inom koncernen kommer att krävas där förvaltningens och bolagens olika ansvarsområden och kompetenser skapar mervärde för koncernens gemensamma arbete för hållbar utveckling. Nya former för samverkan och partnerskap med näringsliv, civilsamhälle, forskning och andra myndigheter är nödvändigt för att hitta nya, mer effektiva vägar framåt. Härryda kommun behöver också samverka med andra kommuner för att dela spetskompetens och göra gemensamma satsningar.

Styrmedel

Det finns en rad olika styrmedel som kommunkoncernen förfogar över och som påverkar invånares, företags och föreningars möjlighet att bidra till ökad hållbarhet. En ansvarsfull användning av offentliga medel är grundläggande. Därför ska samtliga styrmedel användas för att främja hållbarhet, annars riskerar olika insatser att ta ut varandra. Med styrmedel menas exempelvis lokala föreskrifter, tillstånd och tillsyn samt ekonomiska styrmedel som taxor, avgifter och bidrag. Kommunens planmonopol i översiktsplan, fördjupade översiktsplaner, detaljplaner, markanvisningar och bygglov är viktiga verktyg för att främja hållbarhet både i egen regi och som kravställare.

Upphandling

Upphandling är ett av kommunkoncernens mest kraftfulla verktyg för att bidra till omställning och hållbar utveckling. För att bidra till hållbar utveckling ska uppföljningsbara miljö- och klimatkrav samt sociala krav ställas vid upphandling i nära dialog med leverantörer. Funktions- eller innovationsupphandling kan användas för att främja innovativa lösningar.

Begrepp

Biologisk mångfald innebär ett landskap med många olika naturtyper, olika arter och en stor genetisk variation inom arter.

Cirkulära flöden är flöden som (i princip) inte genererar något avfall. Istället för att tillverka, köpa och kassera saker, används resurser i det cirkulära flödet så länge det går. När sakerna en dag är förbrukade återanvänds och återvinns så mycket som möjligt om och om igen.

Civilsamhället är en arena, skild från staten, marknaden och det enskilda hushållet, där människor, grupper och organisationer agerar tillsammans för gemensamma intressen. Det görs exempelvis genom föreningar, samfälligheter, samfund, studieförbund och idéburna organisationer.

Ekosystemtjänster är alla produkter och tjänster som naturen förser oss människor med och som bidrar till vår välfärd och livskvalitet. Exempelvis råvaror som mat, dricksvatten och virke, luft- och vattenrening, vattenreglering, pollinering, rekreation och friluftsliv.

Fossilfritt syftar på bränslen och material som inte kommer från fossila källor så som olja, kol och naturgas.

Klimatneutral innebär att utsläppen av växthusgaser är lika stora som den mängd utsläpp som binds i jorden, skogarna och haven. För Härryda kommun innebär det att kommunkoncernens utsläpp av växthusgaser har minimerats till nära noll och att resten är kompenserat för genom certifierade projekt eller genom kolsänkor inom det egna området.

Kompensationsåtgärder används för att uppväga negativ påverkan som skett på naturmiljön vid en exploatering. Åtgärder som används kan till exempel vara skötselåtgärder, restaurering av skadade miljöer, skapande av nya livsmiljöer eller genom att långsiktigt skydda naturområden som tidigare saknat skydd.

Rättighetsbaserat arbetssätt utgår från principerna om icke-diskriminering, ansvarsutkrävande, delaktighet och transparens. Invånaren/brukaren/eleven är rättighetsbärare som ska få sina mänskliga rättigheter tillgodosedda. Den offentliga verksamheten, i detta fall Härryda kommun, är skyldighetsbärare och ansvarar för att tillgodose rättighetsbärarens rättigheter.

Källor

Världskommissionen för miljö och utveckling (1988). Vår gemensamma framtid. Stockholm: Prisma.

Folkhälsomyndigheten (2022). Vad är social hållbarhet för oss? Hämtad 2022-10-07 från [folkhalsomyndigheten.se](https://www.folkhalsomyndigheten.se)

Göran Finnveden (2021). Hur definierar vi hållbar ekonomisk utveckling? Kungliga tekniska högskolan. Hämtad 2022-10-07 från agenda2030samordnaren.se

Härryda kommun (2019). Strategisk plan 2019-2022. Kommunfullmäktige 2019-03-28 §46 Hämtad 2022-10-07 från harryda.se

Regeringskansliet (2016). Att förändra vår värld: Agenda 2030 för hållbar utveckling. Hämtad 2022-10-07 från regeringen.se

Klimat 2030. Om Klimat 2030. Hämtad 2022-10-07 från klimat2030.se

Regeringskansliet (2012). Den nationella innovationsstrategin. Hämtad 2022-10-07 från stik.se

Jordbruksverket (2022). Det här är biologisk mångfald. Senast uppdaterad 2022-04-28. Hämtat 2022-10-10 från jordbruksverket.se

Naturskyddsföreningen (2021-04-21). Vad menas med cirkulär ekonomi? Hämtad 2022-10-10 från naturskyddsforeningen.se

Regeringskansliet. Civila samhället och idrott. Senast uppdaterad 2022-07-29. Hämtad 2022-10-10 från regeringen.se

Naturvårdsverket. Ekosystemtjänster. Hämtad 2022-10-10 från naturvardsverket.se

Göteborg Energi (2022). Skillnaden mellan förnybart, fossilfritt och klimatneutralt. Hämtad 2022-10-10 från goteborgenergi.se

Europaparlamentet (2019-10-03). Vad betyder koldioxidneutralitet och hur kan det uppnås till år 2050? Hämtad 2022-10-10 från europaparl.europa.eu

Naturvårdsverket (2016). Ekologisk kompensation. Publicerad 2016-02-20. Hämtad 2022-10-10 från naturvardsverket.se

Länsstyrelserna (2016). Metodstöd för rättighetsbaserat arbetssätt. Stockholm: E-Print AB. Hämtat 2022-10-10 från lansstyrelsen.se